sirašė KĘSTUTIS,KRISTINAITIS
ta: 2023-01-03 12:59:14
skirtis: darbo tikslu
eta: Vilnius
ntaktinė informacija:
:ristinaitis@matininkai.lt

pasirašė AUDRIUS,ŠEŠPLAUKIS
Data: 2023-01-03 13:13:14

Lietuvos turtą ir verslą vertinančių įmonių asociacija
Lukiškių g. 5 – 414, Vilnius LT-01108, telefonas: +370 698 38 575, el. paštas: info@vertintojai.lt

Lietuvos turto vertintojų asociacija
Konstitucijos pr. 23B-506, Vilnius LT-08105, telefonas: (8-5) 261 8951, el. paštas: info@ltva.lt

Lietuvos vertintojų rūmai
Tuskulėnų g. 33C-31, Vilnius LT-09219, telefonas: tel:+370 605 63318, el. paštas: vertintoju.rumai@gmail.com

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministrei Pirmininkei
p. Ingridai Šimonytei

2023-01-03

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
LRVkanceliarija@lrv.lt

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
finmin@finmin.lt

DĖL LR PRIVALOMOJO TURTO IR VERSLO VERTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Trijų profesinių asociacijų – Lietuvos turtą ir verslą vertinančių įmonių asociacijos, Lietuvos turto vertintojų asociacijos ir Lietuvos vertintojų rūmų – atstovaujama Lietuvos turto ir verslo vertintojų bendruomenė (toliau – vertintojų bendruomenė) su nerimu stebi jos profesinės veiklos reglamentavimo revoliuciniam revizavimui skirtą teisėkūros iniciatyvą ir negali sutikti su ekspertų bei vertintojų bendruomenės poziciją ignoruojančiu Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – FM) pateiktu Lietuvos Respublikos privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo projektu bei jį lydinčiais teisės aktų projektais (toliau – Projektas).

Projektas nesprendžia Lietuvos turto ir verslo vertinimo sektoriuje (toliau – vertinimas) esančių problemų, o jas tik užšaldo ir pagilina. Pritaikius analogiją galima sakyti, kad diagnozavus problemą vietoje ligonio gydymo ir reabilitacijos numatoma taikyti amputaciją ir protezavimą.

Detalios pastabos dėl Projekto yra teikiamos pridedamame rašte „Išsamios pastabos dėl Lietuvos Respublika privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo projekto", o čia trumpai įvardijame esminius Projekto trūkumus.

1. Projektas pažeidžia Lietuvos Respublikos konstitucinius principus ir Europos Sąjungos teisę:

(a) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES 19 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, jog: „*Valstybės narės užtikrina, kad turto vertinimus atliekantys vidaus ir išorės vertintojai turėtų tinkamą profesinę kvalifikaciją <...>*". Atsižvelgiant į šį teisinį reguliavimą Lietuvos Respublika negali įstatymu atsisakyti pareigos užtikrinti tinkamą vertintojų profesinę kvalifikaciją;

(b) Projektu panaikinant vertintojų įgytas kvalifikacijas ir eksplicitiškai nustatant jas patvirtinančių kvalifikacinių pažymėjimų galiojimo pasibaigimą, pažeidžiamas į profesinių kvalifikacijų įgijimą ir į jas patvirtinančių pažymėjimų išdavimą laiką, intelektines pastangas bei finansinius išteklius investavusių vertintojų teisėtų lūkesčių principas;

(c) kadangi kai kuriose Europos Sąjungos šalyse (Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje ir kitose postkomunistinėse šalyse) teisė verstis turto ir verslo vertinimo veikla yra siejama su tam tikros kvalifikacijos įgijimu ir tai patvirtinančio dokumento turėjimu, Projektu numatomas kvalifikacijos pažymėjimų naikinimas vertintinas kaip neteisėtas ir kitu požiūriu – nelikus

kvalifikaciją patvirtinančių pažymėjimų kiltų klausimas kaip Lietuvoje įsikūrę turto ir verslo vertintojai galėtų įrodyti savo kvalifikaciją kitose šalyse ir įgyvendinti teisę į laisvą paslaugų judėjimą Europos Sąjungos teritorijoje;

(d) pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnį, Projektu faktiškai numatoma neatlygintinai nacionalizuoti privačių asmenų sąskaita parengtas ir todėl jiems priklausančias turto ir verslo vertinimo ataskaitas, nustatant, kad jos bus privalomai teikiamos viešam registrui ir, kad jomis galės neatlygintinai naudotis visi viešojo administravimo subjektai. Dar daugiau. Kadangi numanomu vertinimo ataskaitų registro tvarkytoju bus individualaus vertinimo paslaugas rinkoje teikianti VĮ Registrų centras, pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalį Projektu būtų sukurtos prielaidos iškreipti sąžiningos konkurencijos laisvę;

(e) Projektu sukuriamos prielaidos pažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 (Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą), nes nustačius teisinę pareigą viešinti visas viešojo sektoriaus subjektų užsakytas turto vertinimo ataskaitas akivaizdu, kad dėl tam tikrų tikslų (potencialaus įsigijimo, nuomos, mokestinių prievolių apskaičiavimo, etc.) viešojo sektoriaus užsakyto privačiam fiziniam asmeniui priklausančio turto vertinimo ataskaita turėtų būti privalomai vicšinama atskirai ncvcrtinant tokio vicšinimo proporcingumo ir kitų aspcktų;

(f) rengiant Projektą, kurio principinė dereguliavimo kryptis FM oficialiai pateiktu paaiškinimu jai buvo nurodyta kaip FM įpareigojanti ir jos galimybes apribojanti LRV valia, vertinimo teisinio reguliavimo alternatyvų siūlymai buvo atmesti jų iš esmės net nevertinant. Bet ši dereguliavimo iniciatyva buvo pareikšta naudojant su Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymu nesuderinamą LRV „neformalaus pasitarimo" formą, todėl buvo pažeistas teisinės valstybės principas, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinti principai bei procedūros ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės Programos (toliau – Programa) 132 p. esantys įsipareigojimai skaidrinti sprendimų priėmimo procesą ir laiku įtraukti į sprendimų priėmimą suinteresuotus asmenis bei asociacijas.

2. ***Nors Projektas argumentuojamas Programa ir kitais oficialiais dokumentais, šis pagrindimas yra manipuliatyvus bei klaidinantis, o iš tiesų Projektas netgi tiesiogiai prieštarauja ir Programai, ir jos nuostatų įgyvendinimo planui (toliau – Planas), kuriuos vykdyti LRV yra įsipareigojusi ne tik politiškai, bet ir teisiškai:***

(a) pažeidžiant Programos 23 p. ir 27 p. bei Plano 1.4 p. ir 10 p. įtvirtintus įsipareigojimus ignoruojama Vyriausybės strateginės analizės centro 2021 m. atliktame poveikio vertinime detaliai pristatoma 10 ekspertų pozicija, kad dereguliavimas – pati prasčiausiai iš 4 galimų vertinimo teisinio reguliavimo alternatyvų, kuriai prioriteto nesuteikė nė vienas ekspertas;

(b) nepagrįstai manipuliuojama „duomenų atvėrimo" siekiu, ignoruojant faktą, kad pagal Programos 1.1 p. šis siekis aiškiai sietinas tik su valstybinių (viešosios valdžios institucijoms priklausančių) duomenų atvėrimu, o ne – kaip faktiškai numatoma Projekte – daugiausiai privačių asmenų sąskaita sukurtų ir jiems priklausančių vertinimo ataskaitų priverstiniu ir neatlygintinu nacionalizavimu, kad vėliau tam tikri privačių vertinimo ataskaitų elementai būtų paviešinami kaip iš esmės beprasmiškų duomenų samplaika ir „atvėrimo" visuomenei parodija;

(c) nepagrįstai ignoruojant Programos 132 p. nustatytą įsipareigojimą reguliavimo funkcijas perkelti nuo valstybės ant savivaldos ir pripažinus valstybės nepajėgumą užtikrinti efektyvų vertintojų profesijos reguliavimą, iškreipiant Programoje apibrėžiamą debiurokratizavimo ir dereguliavimo esmę, reguliavimo visiškai atsisakoma, sykiu atsisakant siekio ieškoti tvarių turto ir verslo vertintojų deramos kvalifikacijos bei verslo etikos taisyklų laikymąsi užtikrinančių sprendimų.

3. ***Projekto turinys ir numatomas poveikis visiškai neatitinka Projekto aiškinamajame rašte deklaruojamo dereguliavimo siekio, be to Projekto nuostatos prieštarauja Lietuvos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus atitinkančiose šalyse taikomoms nepriklausomo turto ir verslo vertinimo veiklos reguliavimo arba savireguliacijos praktikoms, o drausminių turto ir verslo vertinimo profesinės veiklos kontrolės priemonių pakeitimas administracine atsakomybe ne tik visiškai paneigia formaliai deklaruojamą „dereguliavimo" tikslą, bet ir artina Lietuvą prie autoritarinių šalių reguliavimo praktikos:***

(a) atsisakant vertinimą šiuo metu tegu su trūkumais, bet gana nuosekliai reguliuojančio įstatymo nuostatų ir Projekto 3 straipsnio 1 dalyje nukreipiant į neapibrėžtus „teisės aktus", potenciali vertinimo teisinio reguliavimo apimtis yra ne sumažinama, o padaroma mažiau apibrėžta ir aiški (nors Programos 132 p. įsipareigota paprastinti verslo reguliavimo taisykles), todėl Projekto priėmimas realiai reikštų ne dereguliavimą, o tik reguliavimo išsklaidymą ir neapibrėžtumą;

(b) teikiamuose Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso pakeitimuose numatant administracinę atsakomybę už bet kokius ir bet kokių teisės aktų pažeidimus (netgi lokalinių, veikiančių vietos savivaldos arba įmonės lygmenyje), dabartinę daugmaž apibrėžtą turto ir verslo vertintojų drausminę atsakomybę pakeistų iš esmės neribota ir neapibrėžta administracinė atsakomybė. Vertintojų bendruomenės žiniomis jokioje kitoje Europos Sąjungos šalyje šitokio represyvaus administracinio vertinimo reguliavimo nėra;

(c) iš galiojančiame įstatyme numatytų atsakomybės priemonių taikymo proceso eliminavus Turto arba verslo vertintojų garbės teismą (toliau – Garbės teismas), vertintojų veiklą administracinės atsakomybės rėmuose vertintų nebe iš turto arba verslo vertintojų profesinės bendruomenės narių ir valstybės atstovų sudaryta kolegiali institucija, o individualūs valstybės tarnautojai, kurie patys net neturi vertinimui atlikti reikiamos kvalifikacijos ir praktikos.

4. ***Projektu kuriama korupcijai ir piktnaudžiavimams palanki terpė:***

(a) atlikusi antikorupcinį vertinimą Specialiųjų tyrimų tarnyba dar 2019 m. liepos 30 d. nustatė, kad turto ir verslo vertintojų teikiamų paslaugų kokybė nėra pakankamai reguliuojama bei pasiūlė inicijuoti galiojančio teisinio reguliavimo tobulinimą, užtikrinant didesnę teikiamų paslaugų kokybės kontrolę. Iš esmės tas pats buvo pakartota šios institucijos 2022 m. rugpjūčio 26 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje dėl ankstesnės Projekto versijos. Deja, Projektas yra žingsnis šioms Specialiųjų tyrimų tarnybos rekomendacijoms priešinga kryptimi;

(b) kadangi pagal Projektą vertintojų atsakomybės klausimus spręstų individualūs valstybės tarnautojai, padidėtų korupcinio poveikio prielaidų (juo labiau, kad šią funkciją atliktų tik keli iš anksto numanomi valstybės tarnautojai, kuriuos vertintojai iš anksto žinotų);

(c) dereguliuojant vertintojų kvalifikacijos įgijimą ir kvalifikacijos pažymėjimų praradimo institutą, nepagrįstai ignoruojama itin specifinė vertinimo prigimtis – tai, kad šios paslaugos užsakovas dažniausiai suinteresuotas ne tikrosios turto vertės nustatymu, o arba sumažintos (pavyzdžiui, mokestinės bazės apskaičiavimo atveju) arba padidintos (pavyzdžiui, kredito gavimo atveju) vertės nustatymu. Todėl šiai veiklai yra būdinga padidinta korupcijos rizika, kuriai suvaldyti labai naudinga tokia efektyvi papildoma „gynybos linija" kaip teisės verstis profesine veikla praradimas, kurią galėtų užtikrinti atitinkamų įgaliojimų suteikimas profesinei savivaldai;

(d) panaikinus reikalavimus vertintojų profesinei kvalifikacijai ir egzaminavimą, vertinimo ataskaitas galėtų parengti net ir galvojantys, kad geba atlikti vertinimą, o iš tikrųjų neišmano nei vertinimo teorijos, nei metodologijos. Dėl to ne tik daugėtų neteisingai apskaičiuotų verčių ir klaidingų vertinimo ataskaitų, bet ir nesąžiningų asmenų galimybių manipuliuoti tokiais vertintojais.

5. ***Projektas prieštarauja Tarptautinių vertinimo standartų (TVS) ir Europos vertinimo standartų (EVS) nuostatoms, o Projekto 3 straipsnio 1 dalis šiuos standartus eksplicitiškai subordinuoja iš esmės bet kokiems net ir paties žemiausio rango lokaliniams ar žinybiniams teisės aktams. Tokiame kontekste TVS ir EVS referavimas Projekte, ypač be juos rengusių tarptautinių savireguliacijos organizacijų (Tarptautinių vertinimo standartų tarybos (angl. International Valuation Standards Council, IVSC) ir Vertintojų asociacijų Europos grupės (angl. The European Group of Valuers' Associations, TEGOVA) sutikimo, vertintinas kaip nekorektiškas bandymas suteikti autoriteto dokumentų dvasios neatspindinčiam Projektui.***
6. ***Projektas yra ydingas ir juridinės technikos požiūriu, taip pat kitais teisiniais aspektais.***

Reziumuojant konstatuotina, kad Projektas prieštarauja galiojančioms aukštesnės juridinės galios teisės normoms, taip pat neatspindi vertintojų bendruomenės lūkesčių ir vertinimo paslaugos naudotojų, visuomenės ir valstybės bei trečiųjų asmenų objektyvaus poreikio, kad vertinimo paslaugas teiktų tinkamos kvalifikacijos asmenys. Todėl, atsižvelgiant į įvardintus argumentus, kurie detalizuojami pridedamose išsamiose pastabose, Projektui siūlome nepritarti ir įpareigoti FM parengti naują projektą, kuriame, remiantis LRV Programoje esančiomis nuostatomis, būtų numatytas tinkamos vertinimą atliekančių asmenų kvalifikacijos ir jų veiklos kontrolės perdavimas profesinei savivaldai.

PRIEDAS. Išsamios pastabos dėl LR privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo projekto.

Lietuvos turtą ir verslą vertinančių įmonių asociacijos
valdybos pirmininkas Kęstutis Kristinaitis

Lietuvos turto vertintojų asociacijos
Prezidentas Audrius Šešplaukis

Lietuvos vertintojų rūmų
Valdybos pirmininkė Irmanta Krikščiūnienė

Priedas

IŠSAMIOS PASTABOS

DĖL LR PRIVALOMOJO TURTO IR VERSLO VERTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Šiame dokumente trijų profesinių asociacijų – Lietuvos turtą ir verslą vertinančių įmonių asociacijos, Lietuvos turto vertintojų asociacijos ir Lietuvos vertintojų rūmų – atstovaujama Lietuvos turto ir verslo vertintojų bendruomenė detalizuoja rašte „Dėl LR privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo projekto" įvardintus esminius Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – FM) parengto teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – LRV) Lietuvos Respublikos privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo projekto (toliau – Projektas) bei jo aiškinamojo rašto (toliau – Aiškinamasis raštas) ir kitų Projektą lydinčių teisės aktų projektų trūkumus.

I. Projektas pažeidžia Lietuvos Respublikos konstitucinius principus ir Europos Sąjungos teisę

1. Lietuvos Respublikos konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje" 2 punkte įtvirtinta Europos Sąjungos teisės viršenybė prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus.
2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES 19 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta Lietuvos Respubliką teisiškai suvaržanti pareiga: „*Valstybės narės užtikrina, kad turto vertinimus atliekantys vidaus ir išorės vertintojai turėtų tinkamą profesinę kvalifikaciją <...>*".
3. Atsižvelgiant į šį teisinį reguliavimą, Lietuvos Respublika šiuo metu privalo užtikrinti turto ir vertinimus atliekančių asmenų tinkamą profesinę kvalifikaciją. Kokiam nors terminui stabdyti šios savo pareigos vykdymo Lietuvos Respublika negali.
4. Tiesa, Lietuvos Respublika, kaip ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės, gali pasirinkti būdą kaip ji užtikrina, kad turto vertinimus atliekantys vertintojai turėtų tinkamą profesinę kvalifikaciją. Tačiau svarbu, kad tie būdai turi būti realūs ir faktiškai pagrįsti. Be kita ko tai reiškia, kad valstybė negali tikėtis, kad šios jai nustatytos pareigos įvykdymą faktiškai užtikrins kiti nevalstybiniai ir viešojo administravimo institucijoms apskritai nepriskiriami subjektai, konkrečiai – turto ir verslo vertintojų savanoriško dalyvavimo pagrindu grindžiamos profesinės asociacijos.
5. To tikėtis Lietuvos valstybė negali mažiausiai dėl dviejų priežasčių.
6. Visų pirma, dėl santykinai nedidelės rinkos, turto ir verslo vertintojų Lietuvoje nėra daug. Todėl, lyginant su Vakarų Europos analogais, visos trys Lietuvoje šiuo metu veikiančios turto ir verslo vertintojų profesinės asociacijos yra mažos ir turi itin ribotus veikimo išteklius ir pajėgumus. Kol kas yra apskritai neįmanoma prognozuoti ar įstatymu neįkūrus vieningos turto ir verslo vertintojų profesinės savivaldos (su privaloma naryste ir nario mokesčiu), šiuo metu veikiančios asociacijos objektyviai būtų pajėgios užtikrinti, kad turto vertinimus atliekantys vertintojai turėtų tinkamą profesinę kvalifikaciją.

7. Net ir šiuo metu, esant galimybei dalyvauti formuojant Turto arba verslo vertintojų garbės teismą (toliau – Garbės teismas) ir pareigai periodiškai kelti savo profesinę kvalifikaciją bei už tai atsiskaityti LRV įgaliotai institucijai Atskaitomybės, audito, turto vertinimo ir nemokumo tarnybai prie FM (toliau – AVNT), toli gražu ne visi turto ir verslo vertintojai ar šias paslaugas teikiančios įmonės priklauso esamoms profesinėms asociacijoms. Todėl menkai tikėtina, kad atsisakius kvalifikacinių reikalavimų bei egzaminavimo turto ir verslo vertinimo paslaugas pradėsiantys teikti asmenys aktyviai jungtųsi prie profesinių asociacijų ir taptų jų nariais. Priešingai, tikėtina, kad nelikus formalizuotos pareigos periodiškai kelti savo profesinę kvalifikaciją ir galimybės rinkti Garbės teismo narius, nubyrėtų ir dalis jau esamų profesinių asociacijų narių.

8. Antra vertus, pažymėtina, kad Aiškinamajame rašte naudojamos paralelės su senosiomis Europos Sąjungos šalimis narėmis ir jose susiklosčiusia praktika šiuo atveju būtų netinkamos, nes minėtos direktyvos 2014/17/ES priėmimo metu jose tinkamą profesinę kvalifikaciją veiksmingai užtikrinanti vertintojų savivalda jau egzistavo ir nebuvo atotrūkio tarp pareigos nustatymo ir jos vykdymo užtikrinimo. Tuo tarpu Projekto autoriai viso labo tikisi, kad Lietuvoje veiksminga savivalda tik susiformuotų ateityje.

9. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad ir apskritai rėmimasis sovietinės okupacijos nepatyrusių Europos Sąjungos ir Europos Ekonominės Erdvės šalių praktika, neįsigilinant į jos ypatumus ir specifiką bei darant skubotas išvadas apie šimtametes tradicijas bei *de facto* profesinės bendruomenės veiklą reguliuojančią turto ir verslo vertintojų profesinę savivaldą turinčių valstybių situaciją, yra visiškai nepagrįstas. Todėl Aiškinamajame rašte daroma akivaizdi klaida bandant argumentuoti, kad daugumoje demokratinių Vakarų valstybių vertintojų veikla nėra reguliuojama. Nepastebima, kad nors tose šalyse nėra valstybinio profesijos reguliavimo, yra per ilgus dešimtmečius susiklostęs *de facto* reguliavimas (su, nors ir neformaliais, bet realiais kontrolės mechanizmais) ir kvalifikacijos užtikrinimas per profesinės savivaldos organizacijas, vertintojus vienijančias asociacijas, kitas institucijas (pvz., Karališkasis atestuotų matininkų institutas Jungtinėje Karalystėje, *Royal Institute of Chartered Surveyors, RICS ir kt.*) bei jų patvirtintus Nacionalinius turto ir verslo vertinimo standartus, kurie tampa privalomi atliekant vertinimus konkrečioje šalyje.

10. Tad realiai vertintojų veikla tose šalyse yra reguliuojama per vertintojų profesinės veiklos standartų užtikrinimo tradicijas, kurių Lietuvoje neturime.

11. Vadinasi, netgi jei darytume prielaidą, kad kada nors ateityje spontaninė rinkos padiktuota savitvarka „viską sustatys į vietas" ir turėsime tokią situaciją kaip Aiškinamajame rašte minimos postsovietinės patirties neapsunkintos Europos šalys, akivaizdu, jog toks reikiamų standartų spontaninio susiklostymo procesas truktų ne dieną, savaitę ar mėnesį, o metus ar dešimtmečius (jei apskritai prognozuojamoje ateityje bus sėkmingas). Tuo tarpu trumpalaikėje kelerių metų perspektyvoje kvalifikacinių reikalavimų vertintojams atsisakymas neabejotinai sudarytų sąlygas rengti ataskaitas nekvalifikuotiems asmenis, kuriems gali netgi nuoširdžiai atrodyti, kad jie turi reikiamų vertinimo žinių, o iš tikro – neturi.

12. Tai reiškia, kad tuos metus ar dešimtmečius Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta valstybės pareiga būtų nevykdoma. Sykiu tai reikštų ir Lietuvos Respublikos konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje" 2 punkto pažeidimą, kurio Projektas negali programuoti.

13. Pažymėtina ir tai, kad Projektu faktiškai panaikinant vertintojų įgytas kvalifikacijas ir Projekto 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte eksplicitiškai nustatant visuotinį jas patvirtinančių kvalifikacinių

pažymėjimų galiojimo pasibaigimą, yra pažeidžiamas į atitinkamų kvalifikacijų įgijimą ir į jas patvirtinančių pažymėjimų išdavimą laiką, intelektines pastangas bei finansinius išteklius investavusių vertintojų teisėtų lūkesčių principas. Juk vienas dalykas – nebereikalauti kvalifikacinių pažymėjimų turėjimo. Visai kas kita – esamus pažymėjimus pripažinti negaliojančiais (t. y. panaikinti).

14. Dar daugiau. Kadangi bent kai kuriose Europos Sąjungos šalyse (Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje ir kai kuriose kitose postkomunitinėse šalyse) teisė verstis turto ir verslo vertinimo veikla yra siejama su tam tikros kvalifikacijos įgijimu ir tai patvirtinančio dokumento turėjimu, Projektu numatomas kvalifikacijos pažymėjimų naikinimas būtų neteisėtas ir kitu požiūriu – nelikus kvalifikaciją patvirtinančių pažymėjimų, kiltų klausimas kaip Lietuvoje įsikūrę turto ir verslo vertintojai galėtų įrodyti savo kvalifikaciją kitose šalyse ir įgyvendinti teisę į laisvą paslaugų judėjimą Europos Sąjungos teritorijoje.

15. Projekto 10 straipsniu ir 9 straipsnio 4 dalimi faktiškai numatoma neatlygintinai nacionalizuoti privačių asmenų sąskaita parengtas ir todėl jiems priklausančias turto ir verslo vertinimo ataskaitas, nustatant, kad jos bus privalomai teikiamos viešam registrui ir, kad jomis galės neatlygintinai naudotis viešojo administravimo subjektai.

16. Toks reguliavimas šiurkščiai pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintą nuosavybės neliečiamumo principą: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnis paimant privačią nuosavybę visuomenės poreikiams reikalauja kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti tą „visuomenės poreikį", o pagal Projektą turto ir verslo vertinimo ataskaitos būtų paimamos be jokios individualios procedūros ir netgi visiems viešojo administravimo subjektams teikiamos ne kai to reikia „visuomenės poreikiams", o bet kokioms šių viešojo administravimo subjektų „funkcijoms atlikti"; be to, Lietuvos Respublikos Konstitucija reikalauja už paimtą nuosavybę teisingai atlyginti, o Projektu tai numatoma daryti neatlygintinai.

17. Taip pat, kadangi numanomu vertinimo ataskaitų registro tvarkytoju bus individualaus vertinimo paslaugas rinkoje teikianti VĮ Registrų centras, pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalį Projektu būtų sukurtos prielaidos iškreipti sąžiningos konkurencijos laisvę: VĮ Registrų centro vertintojai turėtų galimybes rengdami individualias turto ir verslo vertinimo ataskaitas naudotis bet kuria vertinimo ataskaitų registre esančia privalomai registruojama ataskaita, tuo tarpu kitiems vertintojams būtų prieinamos tik viešojo sektoriaus turto vertinimo ataskaitos. Tokios funkcijos suteikimas VĮ Registrų centrui atrodo juo labiau keistai, žinant, kad: a) iki šiol šioje įmonėje nėra galutinai išspręsti monopolinių ir komercinių paslaugų kryžminio subsidijavimo klausimai, susiję su patikėjimo teise valdomo valstybės turto ir nekilnojamojo turto duomenų bazių naudojimo, administracinėmis, reklamos ir kitomis sąnaudomis; b) šioje įmonėje vykdomas kasmetinis (nors mokestiniai įstatymai reikalauja kas 5 metus) nepagrįstas biudžeto lėšų naudojimas, masiniam niekieno faktiškai nekontroliuojamam nekilnojamojo turto vertinimui.

18. Be to, Projektu sukuriamos prielaidos pažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą (ypač tokios Projekte numatytos priemonės proporcingumo ja siekiamam tikslui kontekste), taip pat pažeisti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 (Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą).

19. Projekto 10 straipsnio 1 dalies 10 punkte (kartu su Projekto 2 straipsnio 9 dalimi) nustačius teisinę pareigą viešinti visas viešojo sektoriaus subjektų užsakytas turto vertinimo ataskaitas, akivaizdu, kad dėl tam tikrų tikslų (potencialaus įsigijimo, nuomos arba siekiant įvertinti mokesčio mokėtojui priklausantį privatų turtą) viešojo sektoriaus subjekto užsakyto privačiam

fiziniam asmeniui priklausančio turto vertinimo ataskaitos turėtų būti išviešintos be išlygų ir praktiškai visa apimtimi (išskyrus savininko vardą, pavardę ir asmens kodą, bet su detaliais turto aprašymais ir net gyvenamųjų patalpų vidaus ir kitomis foto nuotraukomis). Kadangi turto savininko tapatybę galima sužinoti ar bent numanyti iš įvairių kitų šaltinių ir aplinkybių (pavyzdžiui, naudojimosi atitinkamu turtu), privalomas ir nuo savininko valios nepriklausantis detalių jam priklausančio turto savybių, kurios be kita jo gali atskleisti nepateisinamai daug duomenų apie asmeninio ar šeimos gyvenimo ypatumus, ir jo vertės viešas atskleidimas neabejotinai varžytų asmens teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą. Todėl galima numanyti, kad toks teisinis reguliavimas teisė į privatumą pažeidžia ne tik siejant su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nuolat akcentuojama proporcingumo sąlyga, bet ir Bendrajame duomenų apsaugos reglamente įtvirtintais su asmens duomenų tvarkymu susijusiais principais (pavyzdžiui, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 1 dalies „c" punkte įtvirtintu duomenų kiekio mažinimo principu), duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygomis (ypač Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnio 3 dalies kontekste) ir kitomis nuostatomis.

20. Atskirai pažymėtini tam tikri procedūriniai su Projekto parengimu susiję aspektai, kurie kelia svarių abejonių dėl to ar pirmine įstatymų leidybos stadija laikoma Projekto parengimo iniciatyva buvo išrcikšta laikantis Lictuvos Rcspublikos Konstitucijos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytų taisyklių. Sykiu atkreiptinas dėmesys į tai, kad įstatymų leidybos procese padaryti procedūriniai pažeidimai yra savarankiškas pagrindas Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui pripažįstant įstatymą prieštaraujančiu Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

21. Oficialiame FM dokumente – 2022-08-09 rašte *Dėl pateiktų pastabų nepriklausomo turto ir verslo vertinimo įstatymo diskusiniam dokumentui* – FM yra eksplicitiškai nurodžiusi, jog rengiant Projektą dereguliavimo kryptis jai buvo pateikta / nurodyta kaip visas kitas galimo teisinio reglamentavimo pasirinkimo galimybes, įskaitant galimybę svarstyti trijų profesinių asociacijų atstovaujamos Lietuvos vertintojų bendruomenės siūlomą valstybinio reguliavimo pakeitimą visiška profesine savireguliacija (o ne dereguliavimu), ribojusi LRV valia: „*Finansų ministerija primena, kad vykdydama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo" nuostatas vertinimo srityje bei atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gegužės 4 d. neformaliame pasitarime, svarstant galimas vertinimo teisinio reguliavimo alternatyvas, priimtus sprendimus įgyvendina vertinimo dereguliavimo alternatyvą. Asociacijų rašte pateiktas siūlymas įteisinti profesinę savivaldą, suteikiant Jungtinei savivaldos organizacijai profesinės savivaldos funkcijas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertinimo teisinio reguliavimo keitimo krypčiai, todėl į šį siūlymą bei su juo susijusias siūlomas nuostatas nėra atsižvelgta*".

22. Informacija apie LRV „neformaliai" pareikštus pageidavimus ir gaires būsimam Projektui ne kartą minima ir Aiškinamajame rašte.

23. Taigi, procedūriniu teisėkūros aspektu aktualu tai, kad FM vertinimu ir teigimu ją suvaržiusi ir apribojusi LRV valia, kad būtų parengtas turto ir verslo vertinimo dereguliavimą įtvirtinantis Projektas, pareikšta naudojant LRV „neformalaus pasitarimo" formą.

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas yra universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija; tai itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug tarpusavyje

susijusių imperatyvų; jo turinys atskleistinas atsižvelgiant į įvairių kitų konstitucinių principų, kaip antai atsakingo valdymo, valdžios galių ribojimo ir valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms, turinį (2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. lapkričio 17 d. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja tai, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei (*inter alia* 2000 m. vasario 23 d., 2012 m. gegužės 2 d. nutarimai).

25. Viešojoje teisėje galioja principas „*visa, kas nėra leidžiama, yra draudžiama*", kurį savo praktikoje patvirtina tiek Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas[1], tiek ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas[2].

26. Šiame kontekste FM referavimas į „*Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gegužės 4 d. neformaliame pasitarime, svarstant galimas vertinimo teisinio reguliavimo alternatyvas, priimtus sprendimus*" (beje, šis argumentas buvo nuolatos žodžiu kartojamas ir susitikimų, į kuriuos kviesti vertintojų bendruomenės atstovai, metu) laikytinas ne tik šiaip nekorektišku, bet ir teisiškai ydingu, kadangi nei Lietuvos Respublikos Konstitucija, nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas nenumato tokios Vyriausybės veiklos formos kaip „neformalus pasitarimas".

27. Išties, yra panašiai skambanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 37 straipsnyje įtvirtinta „Vyriausybės pasitarimo" teisinė forma. Tačiau atitinkamas pasitarimas yra ne tik „formalus", bet, remiantis to paties įstatymo 42 straipsniu, Vyriausybės pasitarimai pagal bendrą taisyklę yra vieši, t. y. be kita ko tiesiogiai transliuojami internetu (su išlygomis), taip pat yra protokoluojami ir daromas jų garso įrašas (be išlygų).

28. Kadangi LRV tinklapyje oficialiai skelbiamame 2022-05-04 vykusio LRV pasitarimo[3] darbotvarkėje ir protokole nurodomas tik vienas svarstytas klausimas – Dėl pasiūlymo Lietuvos Respublikos Seimui įvesti tiesioginį valdymą Kalvarijos savivaldybės teritorijoje, darytina išvada, kad su turto ir verslo vertinimo teisiniu reglamentavimu susijusių klausimų svarstymas nebuvo šio LRV pasitarimo dalyku.

29. Kita vertus, net ir pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 37 straipsnį rengiamuose pasitarimuose jokie sprendimai, įskaitant sprendimus dėl atskirų sričių teisinio reguliavimo reformos krypčių nustatymo, nėra priimami. Sprendimai dėl atskirų sričių teisinio reguliavimo reformos krypčių nustatymo yra valstybės valdymo klausimai, todėl remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 95 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos Konstituciją interpretuojančia Konstitucinio Teismo jurisprudencija, kiek tai susiję su LRV pozicijos pareiškimu, spręstini tik LRV posėdžiuose ir tik nutarimais.

30. Pažymėtina, kad teisiniu požiūriu jokie „neformalūs Vyriausybės pasitarimai" apskritai yra negalimi. Teisinėje valstybėje Vyriausybės veikla nėra ir negali būti neformali. Jau minėta, kad teisinėje valstybėje viešosios valdžios institucijos turi veikti tik remdamosi teise ir paklusdamos teisei. Keitimuisi nuomonėmis ir diskusijoms yra numatyta speciali Vyriausybės veiklos forma – [formalus] Vyriausybės pasitarimas. Prireikus neviešinti naudojant šią Vyriausybės veiklos

---

[1] Žr., pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas "Dėl teisenos nutraukimo".

[2] Žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 1 d.nutartis administracinėje byloje Nr. eA-73-822/2021 Administracinė jurisprudencija. 2021, 42, p. 508-525.

[3] Žr.: https://lrv.lt/lt/posedziai/lietuvos-respublikos-vyriausybes-pasitarimas-223 .

formą išsakytų pozicijų ar kitos informacijos, įstatymas numato galimybę apriboti jos viešinimą. Tačiau reikalavimo veiklos organizacinei formai išvengti negalima.

31. Žinoma, Vyriausybės nariai gali susitikti „neformaliai". Tačiau teisiniu požiūriu toks susitikimas nelaikytinas Vyriausybės veiklos forma / išraiška. Ir tokio susitikimo metu Vyriausybės nariais esančių asmenų išsakytos pozicijos negali būti laikomos Vyriausybės pozicija, kuri kam nors sukuria teisių ar pareigų.

32. Beje, remiantis vertintojų bendruomenei siųstame kvietime į 2022-05-26 susitikimą dėl turto ir verslo vertinimo reguliavimo keitimo FM pateikta informacija, galima suprasti, kad būta ir daugiau atvejų, kuomet su turto ir verslo vertinimo teisinio reguliavimo reforma (t. y. su teisėkūra) siejami klausimai buvo su Konstitucija ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymu nesuderinama forma svarstomi Vyriausybėje ir priimami tam tikri sprendimai („*Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatus bei informaciją apie vertintojų visuomenės teikiamas pastabas siūlomam reguliavimui Finansų ministerija 2021 m. IV ketv. pristatė LRV neformaliame ministrų posėdyje. Posėdžio metu LRV, atsižvelgdama į LRV programos nuostatas dėl verslo klimato gerinimo, taip pat, siekdama atsisakyti perteklinio reguliavimo, vykdyti debiurokratizacijos ir dereguliavimo kryptis, paprašė detaliau išnagrinėti dereguliavimo alternatyvos realizavimo galimybes*").

33. Specifiškai pažymėtina ir tai, kad FM referuojamas su teisinio reglamentavimo pertvarkymo krypčių pasirinkimu susijusių Vyriausybės sprendimų priėmimas 2022-05-04 „neformaliame pasitarime" (plg. vertintojų bendruomenei siųstame kvietime į 2022-05-26 susitikimą dėl turto ir verslo vertinimo reguliavimo keitimo FM pateiktą informaciją, kad „*2022 m. gegužės 4 d. vykusiame neformaliame pasitarime LRV pasirinko turto ir verslo vertinimo dereguliavimo kryptį ir pavedė Finansų ministerijai parengti šią kryptį atitinkantį įstatymo projektą*", taip pat „*Finansų ministerija, supažindindama visus turto ir verslo vertinimo rinkos dalyvius apie LRV pasitarime priimtą principinį sprendimą dėl turto ir verslo vertinimo reguliavimo krypties, 2022 m. gegužės 5 d. parengė pranešimą spaudai*") ir 2021 m. IV ketv. vykusiame „neformaliame posėdyje", apie kurių organizavimą niekur viešai nebuvo skelbiama, ir ypač argumentavimas esą tokiu formatu Vyriausybės priimtais sprendimais, šiurkščiai pažeidžia Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4 punkte įtvirtintą teisėkūros atvirumo ir skaidrumo principą, kuris *inter alia* reiškia, kad teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, ir taip pat, kad visuomenei ir interesų grupėms turi būti sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose (teisėkūros iniciatyvos pareiškimas, neišskiriant ir dereguliavimo iniciatyvos, pagal Teisėkūros pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą yra priskiriamas teisėkūros stadijoms ir todėl turi būti viešas).

34. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos (toliau – Programa) 132 p. LRV prisiėmė ją ne tik politiškai, bet bei teisiškai varžantį įsipareigojimą: „*skaidrinsime sprendimų priėmimo procesą ir laiku įtrauksime į sprendimų priėmimą suinteresuotus asmenis bei asociacijas*".

35. Deja, minėta procedūra, kuomet vertintojų profesinei bendruomenei yra primetama iš anksto suformuota pozicija dėl dereguliavimo, kuri be kita ko prieštarauja ir visuose ankstesniuose FM bei LRV dokumentuose reikštai pozicijai dėl vertinimo reguliavimo ir priežiūros perdavimo turto ir verslo vertintojų profesinei savivaldai, aiškiai neatitinka Programos 132 p. dvasios ir netgi raidės: negali būti skaidriu ir įtraukiančiu laikomas teisėkūros procesas, kuomet 180 laipsnių keičiant teisinio reguliavimo kryptį suinteresuoti asmenys ir asociacijos paprasčiausiai

informuojami apie principinį sprendimą, kuris priimtas jiems nedalyvaujant ir nesuteikus progos išsakyti savo nuomonę, o pasisakyti kviečiama tik dėl pasirinktos principinės krypties nekvestionuojančių antraeilių klausimų. Toks elgesys vertinas kaip skaidraus bei įtraukiančio sprendimų priėmimo proceso imitacija.

II. Projektas prieštarauja Programai ir jos nuostatų įgyvendinimo planui, o FM pateiktas Projekto pagrindimas Programa ir kitais dokumentais yra manipuliatyvus bei klaidinantis

36. Vyriausybė yra ne tik politiškai įsipareigojusi, bet ir teisiškai įpareigota vykdyti Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą Programą ir savo pačios patvirtintą Programos nuostatų įgyvendinimo planą (toliau – Planas).

37. Tiesa, ir Programa, ir Planas gali būti keičiami, tam tikrų jų nuostatų gali būti atsisakoma. Tačiau, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pateikta teisinės valstybės principo interpretacija, tai gali būti daroma tik pagal nustatytas formalias procedūras atitinkamai pakeičiant šiuos dokumentus, o ne *ad hoc* darant faktines korekcijas.

38. Programos 23 p. LRV nurodo: „*Įsipareigojame kurti žiniomis grįstą politiką ir sistemingai vertinti teisės aktus. Aktyviau bendradarbiausime su mokslo bendruomene*".

39. Programos 26-28 p. (kartu su 16 p.) LRV įsipareigojo vadovautis bendradarbiavimo principu.

40. Detalizuojant bendradarbiavimo principą, Programos 26 p. nurodoma, kad „*Rengiant pasiūlymus ir priimant sprendimus <...> Įsipareigojame sukurti būdus, kaip į šiuos procesus įtraukti kuo daugiau suinteresuotų šalių tiek Vyriausybės viduje, tiek išorėje*", 27 p. nurodoma, kad „*daugybė sprendimų <...> reikalauja atsakingo teisinio įvertinimo, duomenimis grįstų analizių, suinteresuotų grupių ar gyventojų įtraukimo*" ir 28 p. nurodoma, kad „*Bendradarbiavimas, įsitraukimas <...> vertybės, kurias deklaruojame ir puoselėjame*".

41. Jau minėtas Programos 132 p. esantis LRV įsipareigojimas: „*skaidrinsime sprendimų priėmimo procesą ir laiku įtrauksime į sprendimų priėmimą suinteresuotus asmenis bei asociacijas*".

42. Plano 1.4 punkte LRV įsipareigojo: „*Aštuonioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė <...> programos nuostatas įgyvendins laikydamasi <...> šių Vyriausybės bendrųjų veikimo principų: <...> bendradarbiavimas – siekdama pokyčių ir spręsdama viešosios politikos problemas, Vyriausybė sprendimams parengti telks ekspertines žinias ir patirtį*".

43. Plano 10 p. LRV įsipareigojo: „*Įgyvendinant Plane numatytus analitinio pobūdžio veiksmus, bus ieškoma optimalių viešosios politikos problemų sprendimo būdų. Analitinių veiksmų rezultatai padės Vyriausybei ir ministerijoms priimti duomenimis, žiniomis ir mokslu grįstus sprendimus*".

44. Nepaisant minėtų Programos 23 p. ir 27 p. bei Plano 1.4 p. ir 10 p. įtvirtintų įsipareigojimų ir juos netgi akivaizdžiai pažeidžiant, ignoruojama Vyriausybės strateginės analizės centro 2021 m. atliktame poveikio vertinime detaliai pristatoma specialaus tyrimo metu nustatyta ekspertinė pozicija, kad dereguliavimas – pati prasčiausiai iš 4 galimų vertinimo teisinio reguliavimo alternatyvų, kuriai prioriteto neteikė nė vienas iš 10 ekspertų. Bene labiausiai glumina tai, kad šis atviras ignoravimas pačiai FM netrukdo Aiškinamojo rašto 5 ir 14 punktuose pasidžiaugti, kad poveikio vertinimas ir tyrimas buvo atlikti, patogiai nutylint gautus rezultatus.

45. Taigi, priešingai LRV politiškai ir teisiškai įpareigojantiems pažadams, Projektas parengtas ne tik nesiremiant ir nesivadovaujat ekspertų pozicija ir mokslu, bet anksčiau pačios FM iniciatyva atlikto tyrimo metu išreikštą atitinkamą poziciją atvirai ignoruojant.

46. Šiame kontekste kaip tikrovės neatitinkantys ir klaidinantys vertintini lydraštyje, kuriuo Projektas teiktas derinti institucijoms, pateikiami teiginiai, esą siūlomas privalomojo turto arba verslo vertinimo teisinis reguliavimas grindžiamas 2021–2022 metais Finansų ministerijos atlikto numatomo turto ir verslo vertinimo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatais.

47. Taip pat paminėtina, kad pažeidžiant Programos 26-28 p. bei 132 p., principinis sprendimas dėl vertintojų profesijos dereguliavimo priimtas ne tik nesitariant su vertintojų bendruomene, bet, argumentuojant LRV priimtu „politiniu sprendimu", *a priori* atmetant vertintojų bendruomenės siūlymą svarstyti neefektyvaus valstybinio reguliavimo keitimą profesiniu savireguliavimu, o ne dereguliavimu.

48. Dar daugiau. Projektas iškreipia Programoje apibrėžiamo debiurokratizavimo ir dereguliavimo esmę ir nepagrįstai bei pažeidžiant teisinės valstybės principą ignoruoja Programos 132 p. nustatytą LRV įsipareigojimą reguliavimo funkcijas ne paneigti, o perkelti nuo valstybės ant (šią funkciją prisiimti pasirengusios vertintojų bendruomenės) savivaldos pečių. Susidaro įspūdis, kad Projektas parengtas siekiant ne tiek dereguliavimo ir debiurokratizavimo, kiek išsaugoti darbo vietas 23 metus prie FM įvairiais pavadinimais ir statusais turto ir verslo vertinimo srityje neefektyviai veikiančioje AVNT. Todėl po „dereguliavimo" vėliava Projektu numatoma prikurti Vakarų demokratinėms šalims visiškai nebūdingų naujų biurokratinių dalykų ir šiai biudžetinei įstaigai numatoma suteikti niekur kitur Europos Sąjungoje ir kitose Vakarų demokratinėse šalyse turto ir verslo vertinimo veiklos reguliavimo praktikoje negirdėtas funkcijas, o jų įgyvendinimui būtų naudojamos Europos Sąjungos ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšos.

49. Pripažinus valstybės nepajėgumą užtikrinti efektyvų vertintojų profesijos reguliavimą, nepaisant objektyvios tinkamai subalansuoto reguliavimo ir priežiūros naudos, visiškai atsisakoma bet kokio teisės užsiimti vertinimo veikla reguliavimo, tuo pačiu atsisakant ir siekio ieškoti tvarių turto ir verslo vertintojų deramos kvalifikacijos bei šio verslo etikos taisyklų laikymąsi užtikrinančių sprendimų.

50. LRV siekis atsisakyti perteklinio reguliavimo, vykdyti debiurokratizacijos ir dereguliavimo kryptis yra sveikintinas. Tačiau tik siekis atsisakyti perteklinio, o ne bet kokio reguliavimo. Vertintojų bendruomenė jau daug metų kritikavo esamą padėtį, susijusią su turto ir verslo vertintojų valstybine priežiūra, todėl ji džiaugiasi siekiu mažinti biurokratinę ir administracinę naštą bei pritaria Projektui ta apimtimi, kuria numatoma atsisakyti galiojančiame įstatyme numatytos visiškai neefektyvios rutininės vertinimą atliekančių asmenų priežiūros.

51. Vertintojų bendruomenė taip pat kritikavo ir akcentavo nepriimtinumą situacijos, kuomet valstybė ne tik nereikalingai naudoja visuomenės interesams turinčius tarnauti savo ribotus administracinius (o sykiu ir finansinius) resursus, bet nepajėgia užtikrinti ir to, kad valstybės prisiimtą specialių žinių ir patirties reikalaujančią vertintojų veiklos priežiūrą įgyvendintų tinkamos kvalifikacijos (t. y. ne žemesnės nei privalo būti įgiję patys vertintojai) vidurinės-aukštesniosios grandies specialistai.

52. Kita vertus, vertintojų bendruomenė nesutinka ir kategoriškai prieštarauja Projekte atspindimam siekiui atsisakyti vertintojo profesijos reguliavimo ir panaikinti esamas įstatymines prielaidas užkirsti kelią vertinimo paslaugas teikti asmenims, kurie neturi tam reikiamos kvalifikacijos ir / arba šią veiklą atlieka netinkamai (neetiškai, nesąžiningai, piktnaudžiaujant ir pan.) ar net buvo

pašalinti iš vertintojų bendruomenės už šiurkščius pažeidimus (juk patvirtinus Projektą ir jam įsigaliojus, šie asmenys galėtų vėl laisvai teikti vertinimo paslaugas).

53. Projektu panaikinus vertintojų pareigą įgyti kvalifikacijos pažymėjimus, vertinimo ataskaitas galėtų rengti bet kas, taip pat ir vertintojų asociacijoms nepriklausantys asmenys, kurie galvotų, kad gali atlikti vertinimą, o iš tikrųjų neišmano nei vertinimo teorijos, nei metodologijos. Dėl to ne tik daugėtų neteisingai apskaičiuotų verčių ir klaidingų vertinimo ataskaitų, bet ir nesąžiningų asmenų galimybių manipuliuoti tokiais vertintojais, o vertintojų bendruomenė neturėtų įrankių paveikti tokius asmenis.

54. Šiame kontekste derėtų ypatingai atkreipti dėmesį į tai, kad Aiškinamajame rašte referuojami Plano 10.3 projekto *„Sąlygų verslui gerinimas ir skaidrumo didinimas“* 10.3.4 veiksmas *„Parengti ir priimti Buhalterinės apskaitos įstatymo ir Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo pakeitimus, siekiant didesnio skaidrumo, duomenų atsekamumo ir patikimumo“* (beje, Aiškinamajame rašte iš šio veiksmo „išimtas" Buhalterinės apskaitos įstatymo nurodymas, kuris yra labai svarbus vertinant tikrąjį šio veiksmo tikslą), taip pat 10.3.5 veiksmas *„Užtikrinti duomenų atvėrimą ir keitimąsi jais nemokumo, turto vertinimo, apskaitos srityse, kad šių duomenų taikymas kurtų šešėliui nepalankią aplinką, tam įdiegti reikalingas technines ir organizacines priemones“* susiję su X misija (prioritetu) „Atsakinga finansų politika", tad nėra nei tiesiogiai, nei netiesiogiai (sistemiškai) susiję su vertintojų profesijos reglamentavimo atsisakymu ir neturi įtakos sprendimų priėmimui atitinkamu klausimu (beje, pasisakant dėl anskstesnės Projekto versijos buvo atkreiptas FM dėmesys į tai, jog aprašant 10.3.5 veiksmą labai aiškiai nurodoma, kad jis yra ne reguliacinis, o investicinis, tad tęsiamą Projekto argumentavimą šio tikslo siekimu apskritai reikia vertinti geriausiu atveju kaip piktybinį klaidinimą).

55. Kita vertus, nepriklausomo turto ir verslo vertinimo sritį reprezentuojanti vertintojų bendruomenė yra pakankamai decentralizuota ir yra atstovaujama net trijų savarankiškų asociacijų, taigi neabejotinai veikia pliuralistinės demokratijos pagrindais. Todėl jau vien dėl tos aplinkybės, kad visa bendruomenė laikosi aiškios ir absoliučiai vieningos pozicijos, jog tinkamo vertinimo verslo užtikrinimui būtina išlaikyti atitinkamos veiklos kvalifikacinių išsilavinimui, žinioms ir patirčiai taikomų reikalavimų, taip pat profesinės etikos taisyklių laikymosi tęstinumą, sunku rasti racionalų pagrindimą priešingai pozicijai, jog tinkamas šio verslo sąlygas pagerintų juo užsiimančių vertintojų bendruomenės kategoriškai nepriimtinu ir labai pavojingu tiek viešiesiems interesams, tiek ir visų vertintojų bendruomenei priklausančių asmenų profesinei reputacijai laikomas atsisakymas bendrųjų ir kvalifikacinių reikalavimų turto ir verslo vertintojams, deramą vertintojų pasirengimą teikti vertinimo paslaugas užtikrinančio egzaminavimo, taip pat vertintojų profesinės etikos standartų (bei su šiomis priemonėmis susijusio atitinkamos veiklos licencijavimo, kaip specifinio viešųjų interesų apsaugą užtikrinančio mechanizmo).

56. Juo labiau, kad būtent toks sprendimas, t. y. ne visiškas ir beatodairiškas vertintojų profesijos teisinio reguliavimo atsisakymas (nepaliekant nei kvalifikacinių reikalavimų vertintojo profesijai, nei pasirengimo verstis šia veikla patikros, nei pareigos laikytis kokių nors profesinės etikos standartų), o valstybinio reguliavimo transformavimas į savireguliaciją, kaip minėta, labai aiškiai matomas ir įvertinus Programos 132 p. nuostatas.

57. Sykiu tenka su apgailestavimu pastebėti ir tai, kad lydraštyje, kuriuo Projektas teikiamas derinti institucijoms, ir Aiškinamajame rašte pateikiami Projekto ryšį su Programa, Planu ir Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. gruodžio 7 d. rezoliucija Nr. XIV-732 „Dėl Lietuvos skaitmeninės ateities transformacijos ir skaitmeninio suverenumo" bei atitiktį jiems tariamai patvirtinantys argumentai yra klaidinantys ir manipuliatyvūs.

58. Antai lydraštyje, kuriuo Projektas teikiamas derinti institucijoms, ir Aiškinamajame rašte visiškai nepagrįstai manipuliuojama „duomenų atvėrimo" siekiu. Juk pagal Programos 1.1 p. šis siekis labai aiškiai yra sietinas tik su valstybinių (viešosios valdžios institucijoms priklausančių) duomenų atvėrimu. Tuo tarpu Projektas skirtas ne valstybės (viešosios valdžios institucijoms priklausančių) duomenų prieinamumo užtikrinimu, o daugiausiai privačių asmenų sąskaita sukurtų ir jiems priklausančių vertinimo ataskaitų priverstiniu ir neatlygintinu nacionalizavimu (paėmimu ir patalpinimu į valstybei priklausantį registrą, kad to po būtų naudojamas valstybės nuožiūra viešojo administravimo institucijų reikmėms).

59. Pažymėtina, kad kai įvertintas turtas nėra priskiriamas viešojo sektoriaus turtui, viešinami būtų tik tam tikri privačių vertinimo ataskaitų elementai. Tačiau šiame kontekste dar svarbiau tai, kad pagal Projektą viešintini viešojo sektoriaus turtui nepriskiriamų objektų vertinimo duomenys būtų tik iš esmės beprasmiškų duomenų samplaika ir „atvėrimo" visuomenei parodija.

60. Kadangi pagal Projekto 10 straipsnio 1 dalį apie privačios nuosavybės turtą būtų viešinama ši informacija – vertinamo objekto pavadinimas (gyvenamasis būstas, komercinės patalpos, gamybinės patalpos, transporto priemonė, akcijos, kita); vertinamo objekto buvimo vieta (duomenys apie vertinamo objekto buvimo vietą pateikiami nuasmeninti); turto plotas, kai vertinamas nekilnojamasis turtas; vertinimo tikslas; taikytas (-i) vertinimo metodas (-ai); išvada dėl vertės; vertės nustatymo data; vertintojo fizinio asmens vardas ir pavardė ir (arba) vertintojo juridinio asmens pavadinimas, juridinio asmens kodas, jei vertinimą atlieka vertintojas juridinis asmuo; informacija apie civilinės atsakomybės draudimą – Projektu numatomo duomenų „atvėrimo" visuomenei beprasmiškumą galima nesunkiai iliustruoti praktiniu pavyzdžiu.

61. Tarkime, kad turime paviešintą informaciją apie du gyvenamojo būsto vertinimus: juose sutampa visa informacija išskyrus vieną vienintelį elementą – išvadą dėl vertės; vienas apleistas, viršutiniame aukšte sename blokiniame name su kiauru stogu esantis butas, įvertintas 50 000 Eur, o kitas – naujai įrengtas A++ energetinės klasės name toje pačioje gatvėje esantis butas, įvertintas 200 000 Eur. Kokią naudą iš tokios jam prieinamos informacijos galėtų gauti jos naudotojas?

62. Kita vertus, kokias praktines pasekmes potencialiai sukeltų ši informacija, jei skirtųsi vertinimą atlikę vertintojai? Galima nesunkiai numanyti, kad siekiantieji gauti paskolą butui įsigyti kreiptųsi į tą vertintoją, kuris nustatė didesnę vertę. Tik vargu ar Projektą parengusi FM galėtų argumentuotai pagrįsti, kad toks nesunkiai numanomas vidutinio vartotojo pasirinkimas būtų „informuotas" ir „racionalus" arba, net jei jis būtų toks, kad tokį pasirinkimą paskatinusios informacijos atskleidimas atitiktų visuomenės ir objektyvius tinkamo kredito sistemos funkcionavimo poreikius?

63. Aiškinamajame rašte pateikiama nuoroda į Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. gruodžio 7 d. rezoliuciją Nr. XIV-732 „Dėl Lietuvos skaitmeninės ateities transformacijos ir skaitmeninio suverenumo" (toliau – Rezoliucija), į kurią atsižvelgiant neva parengtas Projektas, geriausiu atveju vertintina kaip nesusipratimas.

64. Visų pirma, pastebėtina, kad Aiškinamajame rašte ir lydraštyje, kuriuo Projektas teiktas derinti institucijoms, pateikiama citata *„prisidedant prie Rezoliucijoje Vyriausybei teikiamo siūlymo dėl perėjimo prie tikrojo laiko ekonomikos įgyvendinimo, kuriant skaitmeninę ekosistemą, suteikiančią galimybių piliečiams, verslui ir viešajam sektoriui tikruoju ar beveik tikruoju laiku keistis duomenimis, o ne „suskaitmenintais dokumentais“”* yra nepilna ir dėl neaiškių priežasčių nepateikiama jos autentišką turinį bei prasmę lemianti sakinio pabaiga, kurioje yra įvardijamas baigtinis skaitmeninės ekosistemos objektų sąrašas: *„ir iki 2025 metų pereiti prie elektroninių sąskaitų, važtaraščių, elektroninių čekių, virtualių fiskalinių aparatų naudojimo*”.

65. Kaip akivaizdžiai matyti – privalomo turto ir verslo vertinimo ataskaitų šiame sąraše nėra ir todėl Rezoliucija joms nėra taikytina.

66. Antra vertus, Projekte vertinimo ataskaitos yra aiškiai traktuojamos viso labo kaip „suskaitmeninti dokumentai” ir keitimasis jų duomenimis tikruoju ar beveik tikruoju laiku nenumatomas. Tą galima suprasti tiek iš 9 straipsnio 1 dalies nuostatos, jog vertintojai į informacinę sistemą vertinimo ataskaitas teikia (o ne jas pildo informacinėje sistemoje realiuoju laiku), tiek ir iš Aiškinamajame rašte teikiamo paaiškinimo apie galimas neigiamas priimto įstatymo pasekmes valstybės finansams: „<...> *duomenims nuolat apdoroti, jungti, nuasmeninti ir teikti atvirų duomenų formatu taip pat reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų*”.

67. Taigi, Projektas nepadėtų siekti Rezoliucijoje numatytų tikslų netgi ir tuo atveju, jeigu joje būtų numatytas siekis tikruoju ar beveik tikruoju laiku keistis vertinimo ataskaitų duomenimis, o ne „suskaitmenintais dokumentais” (nors, kaip minėta, to Rezoliucijoje nenumatyta).

III. Projekto numatomas teisinis poveikis dereguliavimu įvardijamas klaidinančiai

67. Projekto, vertinant jį kartu su lydinčiuoju Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 196 ir 589 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 196^1 straipsniu įstatymo projektu (toliau – ANK projektas), numatomas teisinis poveikis negali būti vertinamas kaip „vertintojo profesijos dereguliavimas”.

68. Be to Projekto ir ANK projekto nuostatos sistemiškai prieštarauja Lietuvos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus atitinkančiose šalyse taikomoms nepriklausomo turto ir verslo vertinimo veiklos reguliavimo / savireguliacijos praktikoms.

69. Viena vertus, Projektą parengusi FM nepagrįstai ignoruoja aplinkybę, kad Aiškinamajame rašte jos akcentuojamose sovietinės okupacijos nepatyrusiose Europos Ekonominės Erdvės šalyse, kuriose viešoji valdžia teisės aktais nenustato reikalavimų vertintojo profesijai, apskritai nėra įstatymų, skirtų reglamentuoti turto vertinimą ir, juo labiau, įstatymų, kurie viso labo *„sudarytų teisines prielaidas skaitmeniniams sprendimams, kurie leistų užtikrinti patikimą privalomąjį turto arba verslo vertinimą*” (žr. Projekto 1 straipsnio 1 dalį).

70. Kitaip tariant, jei atitinkamas valstybes kaip pavyzdį Lietuvai eksponuojanti Projektą parengusi FM būtų nuosekli, Privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymas būtų nereikalingas ir Projektu būtų numatytas vienintelis dalykas – galiojančio įstatymo pripažinimas netekusiu galios.

71. Kita vertus (ir tai daug pavojingiau), Projektu modeliuojamas drausminių turto ir verslo vertinimo profesinės veiklos kontrolės priemonių totalus pakeitimas administracine atsakomybe

ne tik paneigia deklaruojamą „vertintojo profesijos dereguliavimo" siekį, bet ir artina Lietuvą prie autoritarinių šalių reguliavimo praktikos.

72. Projektu atsisakant vertinimą šiuo metu tegu su trūkumais, bet gana nuosekliai reguliuojančio įstatymo nuostatų ir Projekto 3 straipsnio 1 dalyje nukreipiant į neapibrėžtus „*teisės aktus, kuriuose nustatomas reikalavimas atlikti vertinimą*", potenciali vertinimo teisinio reguliavimo apimtis yra ne sumažinama, o tik padaroma mažiau apibrėžta ir aiškia (nors Programos 132 p. įsipareigota paprastinti verslo reguliavimo taisykles).

73. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal naudojamas teisines formuluotes „*teisės aktais, kuriuose nustatomas reikalavimas atlikti vertinimą*" gali būti tiek žinybiniai, savivaldybės tarybų sprendimai, kuriuo nustatyta, pavyzdžiui, kad nuomojant(is) tam tikrą turtą turi būti atliktas jo vertinimas, tiek ir atitinkami viešojo sektoriaus įstaigos vadovo (pavyzdžiui, poliklinikos vadovo) arba įmonės vadovo įsakymai.

74. Todėl Projekto įsigaliojimas vertintojams realiai reikštų ne dereguliavimą, o tik atitinkamo reguliavimo išsklaidymą ir neapibrėžtumą. Ir, be kita ko, neapibrėžtumą formaliai net ir vertintojams keliamų kvalifikacinių reikalavimų kontekste: kadangi Projekto 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog „*Vertinimas atliekamas vadovaujantis šiuo įstatymu <...> ir Tarptautiniais vertinimo standartais arba Europos vertinimo standartais*", atitinkamų vertinimo standartų pažeidimas atliekant vertinimą implicitiškai turėtų būti kvalifikuotinas kaip Privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymo pažeidimas, taigi, užtraukti atsakomybę pagal ANK projekte numatomą 196[1] straipsnį; tuo tarpu šiuose standartuose be kita ko yra suformuluota abstrakti pareiga vertintojui turėti reikiamą kvalifikaciją (išsilavinimą, patirtį, etc.). Taigi, pagal esamas formuluotes atsakomybė pagal ANK projekte numatomą 196[1] straipsnį vertintojui galėtų būti taikoma ir administracinėn atsakomybėn traukiančios institucijos nuožiūra nustačius, kad jo išsilavinimas ar patirtis yra nepakankami / neatitinka deramos kvalifikacijos reikalavimui.

75. Apskritai, ANK projekte numatant administracinę atsakomybę už bet kokius ir bet kokių teisės aktų pažeidimus (netgi lokalinių, veikiančių žinybos, vietos savivaldos arba įmonės lygmenyje), dabartinę daugmaž apibrėžtą ir diferencijuotą turto ir verslo vertintojų drausminę atsakomybę pakeistų iš esmės neribota ir neapibrėžta administracinė atsakomybė.

76. Pažymėtina, kad jokioje kitoje Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės valstybėje narėje šitokio represyvaus turto ir verslo vertinimo sistemos administracinio reguliavimo nėra.

77. Dar daugiau. Iš galiojančiame įstatyme numatytų atsakomybės priemonių taikymo proceso eliminavus Garbės teismą, vertintojų veiklą administracinės atsakomybės rėmuose vertintų nebe iš vertintojų profesinės bendruomenės narių ir valstybės atstovų sudaryta kolegiali institucija, o individualūs valstybės tarnautojai, kurie, kaip rodo daugiametė patirtis, patys netgi neturi vertinimui atlikti reikiamos kvalifikacijos ir praktikos.

IV. Projektu kuriama korupcijai ir piktnaudžiavimams palanki terpė

78. Atlikusi antikorupcinį vertinimą Specialiųjų tyrimų tarnyba dar 2019 m. liepos 30 d. nustatė, kad turto ir verslo vertintojų teikiamų paslaugų kokybė nėra pakankamai reguliuojama bei pasiūlė inicijuoti galiojančio teisinio reguliavimo tobulinimą, užtikrinant didesnę teikiamų paslaugų kokybės kontrolę.

79. Iš esmės ta pati mintis buvo pakartota šios institucijos 2022 m. rugpjūčio 26 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje dėl ankstesnės Projekto versijos (žr. antikorupcinio vertinimo išvados 1.1.1 punktą). Tuo tarpu Projektas yra šioms Specialiųjų tyrimų tarnybos rekomendacijoms iš esmės priešingas žingsnis.

80. Pagal Projektą ir ANK projektą iš drausminės į administracinę transformuotos atsakomybės klausimus spręstų nebe kolegiali institucija – Garbės teismas, o keli iš anksto numanomi individualūs valstybės tarnautojai, kuriuos vertintojai iš anksto žinotų. Dėl to korupcinio poveikio grėsmės taip pat neabejotinai padidėtų.

81. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad vertinimo rezultatai (vertinimo ataskaitose nustatoma vertė) daro reikšmingą įtaką valstybėje vykstančiai teisėtai civilinei apyvartai. Šie rezultatai dažnai įtakoja ir netgi lemia reikšmingus ne tik privataus, bet ir viešojo sektoriaus subjektų finansinius sprendimus ir, jei yra klaidingi, potencialiai gali padaryti didelės žalos.

82. Susitikimuose ir diskusijose neigdami vertintojų bendruomenės nuogąstavimus, kad atsisakius kvalifikacinių egzaminų ir profesinės veiklos ribojimo galimybės, gali būti teikiamos nekokybiškos (rinkos vertės neatitinkančios) vertinimo ataskaitos, FM atstovai reiškė poziciją, kad atsisakius licencijavimo „rinka pati susitvarkys", todėl nekompetentingi ir / ar nesąžiningi vertintojai natūraliai neatlaikys konkurencinėje kovoje ir dėl veikiančių rinkos mechanizmų neišvengiamai bus eliminuoti iš šio verslo.

83. Vertintojų bendruomenės įsitikinimu toks FM atstovų požiūris yra ne tik grindžiamas nepagrįstai romantizuotu rinkos veikimo supratimu, bet ir liudija nenorą pripažinti laisvos rinkos veikimo ribotumą šioje konkrečioje situacijoje.

84. Visų pirma, pažymėtina, kad toli gražu ne visuomet paties vertinimo užsakovo interesas yra gauti objektyvią vertinamo objekto vertę atspindinčią vertinimo ataskaitą. Dėl įvairiausių (ir visiškai skirtingų) priežasčių vertinimo užsakovai labai dažnai yra suinteresuoti priešingai – kad vertinimo objekto vertė būtų dirbtinai padidinta arba, priešingai, dirbtinai sumažinta.

85. Esant tokiam specifiniam vertinimo užsakovo interesui, jis natūraliai gali bandyti paveikti vertintoją, kad vertinamo objekto vertė būtų nurodytą taip kaip yra palankiausia vertinimo užsakovui. Tuo tarpu panaikinus prielaidas iš realios vertinamo objekto vertės neatspindinčias vertinimo ataskaitas rengiančių ir užsakovams teikiančių vertintojų atimti teisę verstis atitinkama veikla, būtų sukuriamos idealios prielaidos vertintojų korumpavimui. Juk jie iš esmės niekuo nerizikuotų (jei už neteisingą vertės nustatymą jiems nebūtų specialiai atlyginama, o vertintojas būtų suinteresuojamas pačiu užsakymo gavimo faktu, pavyzdžiui, potencialiam klientui kreipiantis į vertintoją su užklausa: *„man reikėtų įvertinti objektą X, jei galėtumėte pateikti vertinimo ataskaitą, kurioje jo vertė ne mažesnė nei Y, mielai užsakysiu jūsų vertinimo ataskaitos parengimą*", nubaudimas už kyšininkavimą net teoriškai būtų neįmanomas, nes toks teisėtas atlyginimas už pageidaujamos vertinimo ataskaitos parengimą negalėtų būti traktuojamas kaip kyšis).

86. Be to, nesant jokių reikalavimų vertimuisi vertintojo veikla, pripažinimo vertintoju procedūros, taip pat kitokios vertintojų veiklos kontrolės, vertinimo ataskaitą galėtų parengti iš esmės bet kas (tokią paties suinteresuoto asmens pasirengtą vertinimo ataskaitą patvirtinti galima paprašyti bet kurio savo bičiulio ar net prie šiukšlių konteinerio sutikto asmens, netgi tokio, kuris neturi įgijęs nė vidurinio išsilavinimo).

87. Projektą grindžianti viltis, kad vertinimo užsakovai turės pakankamą kompetenciją ir interesą suabejoti atitinkama ataskaita ir pareikalauti, kad ją parengtų jiems priimtinas vertintojas, yra iliuzinė ir neužtikrinta.

88. Pirmiausia reikia turėti omenyje, kad netgi viešojo sektoriaus užsakomo vertinimo atveju politikai ir tarnautojai gali būti nesąžiningi ir siekti tenkinti savo ir/ar kitų privačių asmenų interesus (turėjome ne vieną baudžiamąją bylą, kuriose kaltinimai korupcija pareikšti netgi merams, savivaldybių administracijų direktoriams, Seimo nariams, buvusiems ministrams ar viceministrams, ką jau kalbėti apie kitus valstybės tarnautojus). Nekyla abejonių, kad siekdami savo ar jų atstovaujamų asmenų neteisėtų tikslų tokie asmenys gali būti linkę vertinimo ataskaitas užsakyti iš „lanksčių" vertintojų. O rizikos prarasti teisę verstis vertintojo veikla tokio „lankstumo" tikimybę itin padidina.

89. Antra vertus, atitinkamų žinių bei gebėjimų turi tikrai ne kiekvienas politikas ar valstybės tarnautojas. O mažiausios kainos principas dažnai yra labai svarbus ir net esminis paslaugos teikėjo pasirinkimo kriterijus. Pažymėtina, kad tokiu atveju suinteresuoti asmenys (pavyzdžiui, siekiantys įsigyti vertinamą turtą) gali panaudojant papildomus kompensacinius mechanizmus ar kitas paskatas paskatinti konkretų jų pažįstamą vertintoją dalyvauti atitinkamame viešajame pirkime su intencija, kad jis nustatys ne objektyvią turto vertę, o tokią, kuri labiausiai tinkama tokiam suinteresuotam asmeniui. Ir vėl – rizikos prarasti teisę verstis vertintojo veikla tokio trečiųjų suinteresuotų asmenų papildomai atlyginamo vertinimo tikimybę itin padidina.

90. Trečia, visuotinai žinoma, kad kyšininkavimui ir kitoms korupcijos formoms būdingas itin didelis latentiškumas (paslėptumas, nematomumas). Ypač kuomet kalbame apie korupciją privačiame sektoriuje (taigi, ir santykiuose tarp privataus asmens ir vertintojo). Todėl tais atvejais kai abu korupcinės transakcijos privačiame sektoriuje dalyviai vienas kitą gerai pažįsta ir pasitiki vienas kitu, jų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn tikimybė yra artima nuliui. Todėl nelikus galimybės vertintojui taikyti sankcijas už klaidingą vertės nustatymą, net ir tinkamai parinktas asmuo gali būti nepalyginamai lengviau korumpuojamas nei tai būtų veikiant su potencialiu netekimu galimybės vertis tam tikra veikla susijusiam profesinės veiklos kontrolės mechanizmui.

91. Ketvirta, pasitikėti kredito įstaigų vardu veikiančių asmenų suinteresuotumu gauti vien tik objektyvias vertinimų ataskaitas taip pat nėra pagrindo. Ne taip jau seniai išaiškėję aplinkybės, susijusios su bankuose „Snoras" ir „Ūkio bankas" buvusiomis praktikomis, liudija apie atitinkamus pavojus ir tai, kad Lietuvos bankas toli gražu ne visuomet šiuos pavojus laiku (iki atsirandant žalai) neutralizuoja. Tad siekiant apsisaugoti nuo panašių piktnaudžiavimų pasikartojimo ateityje, turėti papildomą „gynybos liniją" yra ne tik pagrįsta, bet ir būtina. Juo labiau, kad yra daugybė paskolas vertinimo ataskaitų pagrindu dalijančių kredito unijų, kuriose atitinkami veiklos standartai yra gerokai žemesni.

92. Reziumuojant debiurokratizacijos ir dereguliavimo klausimą atkreiptinas dėmesys į tai, kad vertintojų bendruomenė turi ir jau yra pasiūliusi sprendimą, kuris padėtų spręsti visas susijusias problemas, t. y. sprendimą, kuris leistų pasiekti tiek LRV, tiek ir vertintojų bendruomenei aktualius debiurokratizacijos ir dereguliavimo tikslus, sykiu perduodant profesinės savivaldos žinion išlaikomą vertintojų profesinės veiklos kontrolę tose srityse, kuriose jos reikia siekiant užtikrinti viešąjį interesą: užtikrinant deramą vertinimo paslaugas siekiančių teikti asmenų kvalifikaciją ir jų veiklos atitiktį profesinės etikos standartams bei turto ir verslo vertinimo ataskaitų kokybės stebėseną.

93. Minėtose srityse atliekamą vertintojų profesinės veiklos kontrolę perdavus vertintojų profesinei savivaldai, ši veikla būtų iš esmės užtikrinama nebe valstybiniu reguliavimu, o savireguliacija. Taigi suinteresuotoms šalims aktualūs debiurokratizacijos ir dereguliavimo tikslai būtų iš esmės pasiekti. Kitaip sakant, būtų sėkmingai įgyvendinti Vyriausybės užsibrėžti atitinkami politiniai tikslai, taip pat būtų užtikrintas visuomenės interesas neeikvoti viešųjų išteklių iki šiol atliekamoms nebūtinoms / perteklinėms funkcijoms ir gauti maksimaliai kokybiškas paslaugas, o vertintojų bendruomenė pasiektų savivaldos ir savitvarkos tikslą.

V. Projektas prieštarauja Tarptautinių vertinimo standartų (TVS) ir Europos vertinimo standartų (EVS) nuostatoms

94. Projekto 3 ir 4 skyriai prieštarauja Tarptautinių vertinimo standartų (toliau – TVS) ir Europos vertinimo standartų (toliau – EVS) nuostatoms, o Projekto 3 straipsnio 1 dalis šiuos standartus eksplicitiškai subordinuoja iš esmės bet kokiems net ir paties žemiausio rango žinybiniams arba lokaliniams teisės aktams. Pažymėtina, kad toks numatomas reglamentavimas kertasi su Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES preambulės 26 p. nuostata: „*Siekiant, kad vertinimo standartai būtų laikomi patikimais, juose turėtų būti atsižvelgta į tarptautiniu lygiu pripažintus vertinimo standartus, ypač Tarptautinio vertinimo standartų komiteto, Europos vertintojų asociacijų grupės arba Royal Institution of Chartered Surveyors (Karališkojo atestuotųjų matininkų instituto) parengtus standartus*".

95. Projekte nominaliai numatomas TVS ir EVS taikymas ir rėmimasis jais taip pat paneigiamas 7 straipsnio 1 dalyje nurodant, kad bus rengiamos šių standartų taikymo rekomendacijos. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES preambulės 26 p. kontekste keistai atrodo šių rekomendacijų rengimo patikėjimas Vyriausybės įgaliotai institucijai (numanomai – AVNT), Vertintojų bendruomenė atkreipia dėmesį, kad galiojančiame įstatyme numatyta ištisa vertinimo veiklos valdymo sistema, kuri pagal funkcijas šiuo metu praktiškai nesiskiria nuo išsivysčiusiose demokratiškose šalyse esančių sistemų (vertintojų kvalifikacijos pagal vertinimo sritis, mokymas, kvalifikacijos suteikimas, reikalavimai vertinimo ataskaitai, vertintojų parengtų ataskaitų tikrinimas).

96. Projekte numatomas dalinis TVS ir EVS taikymas, nes sąvokų apibrėžtys neatspindi šių metodinių dokumentų turinio ir aprėpties ypatybių – neteikiama nuoroda į visą dokumento apimtį, nustatančią vertinimo proceso principus, analizuotinus veiksnius, vertinimo užduoties ir vertinimo ataskaitos turinį, vertintojo etikos kodeksą, kvalifikacijos pripažinimą ir kitus dalykus, o kalbama tik apie šiuose „standartuose nustatytus vertinimo metodus". Neaptariama ir nereglamentuojama EVS ir TVS vertimo į lietuvių kalbą tvarka (savalaikiškumas, finansavimas, akreditavimas ir pan.).

97. Tokiame kontekste TVS ir EVS referavimas Projekte, ypač be juos rengusių tarptautinių savireguliacijos organizacijų (Tarptautinių vertinimo standartų tarybos (angl. International Valuation Standards Council, IVSC) ir Vertintojų asociacijų Europos grupės (angl. The European Group of Valuers' Associations, TEGOVA) sutikimo, vertintinas kaip nekorektiškas bandymas suteikti autoriteto šių dokumentų dvasios neatspindinčiam Projektui. Pristačius Projekto nuostatas TEGOVA prezidentui p. Krzysztof Grzesik, jo reakcija buvo tokia: „Jei nacionalinėje teisėje nurodoma, kad turi būti laikomasi TVS arba EVS, neturėtų būti taikomos kitos nuostatos, kurios prieštarautų pastarosioms. Negalima suplakti nacionalinių vertinimo nuostatų su EVS ar

IVS“. TEGOVA parengti ir patvirtinti Europos vertinimo standartai (ang. European Valuation Standards, EVS), Europos verslo vertinimo standartai (ang. European Business Valuation Standards, EBVS) bei Europos įrenginių, mašinų ir įrangos vertinimo standartai (ang. European Plant, Machinery & Equipment Valuation Standards, EVS-PME) yra TVS taikymo Europos šalyse vedlys.

VI. Projektas ir ANK projektas yra ydingi juridinės technikos požiūriu bei kitais aspektais

98. ANK projekte numatoma 196[1] straipsnio 1 dalies redakcija yra logiškai ydinga ir prieštaringa ta apimtimi, kuria kelia neaiškumą dėl to už kokius konkrečius pažeidimus kyla administracinė atsakomybė remiantis žodžių konstrukcija „*teisės aktų, nustatančių reikalavimą atlikti turto arba verslo vertinimą, pažeidimas*“, t. y. ar administracinė atsakomybė kyla už: (a) bet kokių (visų) atitinkamuose teisės aktuose esančių taisyklių pažeidimą, jei tik atitinkami aktai priskirtini teisės aktų, nustatančių reikalavimą atlikti turto arba verslo vertinimą, kategorijai, ar (b) tik už paties reikalavimo (pareigos) atlikti turto arba verslo vertinimą pažeidimą, t. y. situacijas kaip esant pareigai atlikti turto arba verslo vertinimą ši pareiga yra ignoruojama ir vertinimas neatliekamas.

99. Viena vertus, taisyklę vertinant vien gramatiškai, nekyla abejonių, kad atsakomybė turėtų kilti tik už paties reikalavimo (pareigos) atlikti turto arba verslo vertinimą pažeidimą. Juo labiau, kad žodis „reikalavimas” naudojamas vienaskaita, taip patvirtinant prielaidą, kad omenyje turima tik viena pareiga / reikalavimas – atlikti patį atitinkamą vertinimą.

100. Kita vertus, toks aiškinimas nederėtų su 196[1] straipsnio 1 dalies sankcijoje esančiu atsakomybės subjektų įvardijimu – jei atsakomybė taikoma privalomąjį turto arba verslo vertinimą atlikusiems asmenims, akivaizdu, kad pati pareiga atlikti privalomąjį vertinimą pažeista nebuvo ir neteisėti veiksmai siejami su kažkokiais kitais veiksmais.

101. Pažymėtina ir tai, kad ANK 196[1] straipsnio sankcijos sistemiškai nėra subalansuotos su kitomis ANK nuostatomis. Antai bet koks pirmą kartą atliktas pažeidimas pagal ANK 196[1] straipsnio 1 dalį užtraukia baudą nuo 300 Eur iki 3000 Eur, o bet koks pakartotinis pažeidimas pagal ANK 196[1] straipsnio 2 dalį užtraukia baudą nuo 2000 Eur iki 6000 Eur.

102. Tuo tarpu į numatomą veiką savo pobūdžiu panašiausiame ANK 205 straipsnyje atsakomybė yra diferencijuojama pagal kilusias ar siektas sukelti žalingas pasekmes ir pagal ANK 205 straipsnio 1 dalį paprastas finansinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą vos nuo 40 iki 140 eurų (kaip minėta, vertinimo atveju įspėjimas apskritai nenumatytas ir baudos minimumas didesnis 7,5 karto (t. y. 750 proc.), o maksimumas daugiau nei 21 kartą (t. y. daugiau nei 2100 proc.).

103. Sisteminiu požiūriu toks netolygumas nustatant administracinę atsakomybę yra nepateisinamas.

104. Be to, kyla rimtų abejonių dėl ANK įgyvendinimo ir tam reikiamos AVNT kompetencijos: kaip rodo patikrinimų dėl vertintojų veiklos atitikties įstatymui praktika (pagal dabar galiojantį įstatymą), dažnai dėl kvalifikacijos ir vertinimo patirties neturėjimo AVNT specialistai neteisingai interpretuoja ir vertina specialius normatyvinius aktus ir TEGOVA ir TVS standartus. Jei tokie valstybės tarnautojai skirs baudas, vertinimo bendruomenės nuomone bus formuojama iškreipta, prieštaraujanti TEGOVA standartų, TVS standartų reikalavimams vertinimo praktika Lietuvoje (tai, be kita ko, kelia problemą Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/17/ES preambulės 26 p. kontekste). Norint teisingai suprasti ir interpretuoti vertinimo srities specialius

normatyvinius aktus, TEGOVA standartus, TVS standartus, yra būtinos pakankamai gilios nuolat atnaujinamos vertinimo metodologijos žinios ir nuolatinė praktinė vertinimo patirtis, nes vertinimo teorija, metodologija ir jos taikymas praktinėje vertinimo veikloje nuolat vystosi, ko objektyviai negali pasiekti valstybės tarnautojai, nes jie neturi teisės užsiimti praktine vertinimo veikla.

105. Projekto 1 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „Šio įstatymo tikslas – sudaryti teisines prielaidas skaitmeniniams sprendimams, kurie leistų užtikrinti patikimą nepriklausomą turto ir verslo vertinimą". Aiškinamajame rašte šis Projekto tikslas papildomai paaiškinamas fraze „sudaryti teisines prielaidas rinkos savikontrolei".

106. Tačiau apie „skaitmeninius sprendimus" Projekte nėra nė žodžio. Tiesa, Projekto III skyriuje minima „informacinė sistema". Tačiau „informacinė sistema" savaime nereikalauja jokių „skaitmeninių sprendimų". Galiojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose apskritai nėra pateikiama jokio termino „informacinė sistema" apibrėžimo, o vienintelis teisiškai reikšmingas oficialus dokumentas informacinę sistemą apibrėžia taip: „Informacinė sistema – tai informacijos apdorojimo sistema kartu su atitinkamais žmonių, techninių priemonių, finansų resursais, kurianti ir skirstanti informaciją" (žr. Informacijos technologija. Terminai ir apibrėžimai. 1-oji dalis. Pagrindiniai terminai / Lietuvos standartas LST ISO/IEC 2382-1, Antrasis leidimas, 1996). Beje, vienintelis terminą „informacinė sistema" minėjęs Lietuvos Respublikos teisės aktas (Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministro (1991-1998 m.) 1998 m. kovo 24 d. įsakymas Nr. 48 „Dėl informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo") jo apibrėžimą siejo būtent su šiame standarte pateiktu apibrėžimu. Kaip matyti „skaitmeniniai sprendimai" nėra „informacinės sistemos" būtinasis elementas.

107. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad informacinės sistemos apskritai skirstomos į neautomatines (pavyzdžiui, kortelinis katalogas bibliotekoje), pusiau automatines ir automatines. Taigi akivaizdu, kad nepaisant Aiškinamajame rašte deklaruojamų Projekto kūrėjų intencijų, pats Projekto tekstas nesudaro ir juridinės technikos požiūriu net negali sudaryti teisinių prielaidų specifiškai būtent „skaitmeniniams sprendimams".

108. Antra vertus (ir tai dar svarbiau), numanomas minimų „skaitmeninių sprendimų" įdiegimo rezultatas „užtikrinti patikimą nepriklausomą turto ir verslo vertinimą" yra iliuzinis ir iš esmės nepasiekiamas. Juk referuojant į „skaitmeninius sprendimus" faktiškai kalbama tik apie vertinimų ataskaitų viešinimą.

109. Bet numatomas viešinimas negali duoti iš esmės jokios pridėtinės vertės. Jau anksčiau buvo pademonstruota, kad, išskyrus tuos atvejus kai vertintas viešojo sektoriaus turtas, Projekto 10 straipsnyje nurodoma informacija niekaip negali leisti įsitikinti ataskaitos (ne)kokybiškumu ar apskritai daryti kokias nors prasmingas išvadas. Juk niekas negalės pasakyti ar nustatyta pagrįsta vertė, jei nėra aišku ne tik koks konkretus objektas ir kokiu tikslu vertintas, bet ir kokios jo esminės savybės. Todėl galima daryti vienareikšmišką išvadą, kad Projekte numatomos apimties (kai ji yra suderinama su nuasmeninimo principais) informacijos viešinimas objektyviai nesuteiks ir net negali suteikti pakankamų prielaidų įvertinti vertintojo darbo kokybę.

110. Kita vertus, siūlomas mechanizmas neabejotinai didintų administracinę naštą vertintojams.

111. Trečia, pastebėtina, kad Projekto tikslas „sudaryti teisines prielaidas skaitmeniniams sprendimams" jau savaime yra labai seklus ir iš esmės apskritai nėra vertas įstatyminio lygmens reglamentavimo. Nes šiuo atveju principinis (ir įstatyminio sprendimo reikalaujantis) dalykas –

tam tikrų duomenų atskleidimas. Tuo tarpu tai ar atitinkamas atskleidimas yra „skaitmeninis" ar bet koks kitoks – teisės požiūriu tik mažai reikšminga detalė.

112. Tuo tarpu „patikimą nepriklausomą turto ir verslo vertinimą" užtikrinti tinkamos yra visiškai kitos priemonės: (a) vertintojų profesinės savivaldos vykdomi vertintojų mokymas ir vertintojų kvalifikacijos kėlimas, (b) vertintojų profesinės veiklos standartų laikymosi priežiūra (taip kaip yra šimtametes tradicijas turinčiose Vakarų šalyse), (c) patikimi rinkos (įvairių kadastrų ir registrų) duomenys.

113. Projekto 2 straipsnio 2 dalyje pateikiama privalomojo turto arba verslo vertinimo sąvoka yra ydinga ir neaiški keliais aspektais.

114. Visų pirma, privalomasis vertinimas siejamas su atvejais kai *„atliekamas teisės aktų, kuriuose reikalaujama atlikti tokį vertės nustatymą, nurodytais atvejais"*. Tačiau visiškai neribojama kas tai per atvejai. Teisiniu požiūriu netgi privačios įmonės patvirtintas lokalinis aktas – taip pat teisės aktas. Ar tikrai Projektu siekiama, kad įmones vidaus poreikių tenkinimui (pavyzdžiui, veiklos strategijos peržiūrėjimui) atliekami išoriniai vertinimai būtų priskiriami privalomų vertinimų kategorijai? Jei taip, norėtųsi tokios pozicijos argumentavimo.

115. Antra, privalomojo turto arba verslo vertinimo sąvoka yra papildoma sąlyga, kad vertės nustatymas turi būti atliekamas *„siekiant užtikrinti viešuosius ir (arba) privačius interesus"*. Loginiu požiūriu būtų galima sakyti, kad šie sąvokos apibrėžimo konstravimui panaudoti „teisiniai raukiniai" yra visiškai tušti ir beprasmiški – juk interesai ir yra klasifikuojami į viešus ir privačius, tad kokia prasmė tai minėti? Kita vertus, formaliu požiūriu, atitinkamus interesus reikia nustatyti, todėl galima interpretuoti, kad jeigu nustatant pareigą atlikti vertinimą nėra nurodoma, jog tokio vertinimo atlikimas užtikrina interesus (privačius ar viešuosius), tai antroji sąvokos apibrėžimo sąlyga netenkinama / nenustatyta ir vertinimas nėra privalomasis.

116. Kitaip sakant, vienintelis logiškas minėtos sąlygos įtraukimo prasmingumo pagrindimas sudarytų prielaidas išsisukinėti vengiant privalomo vertinimo. Sunku patikėti, kad toks buvo Projekto autorių tikslas.

117. Abejotina Projekto 2 straipsnio 5 dalyje pateikiama turto sąvoka tuo požiūriu, kad nekritiškai perrašant galiojančio įstatymo nuostatą turtui priskiriamos „vertybės, kurios gali būti rinkos sandorių objektas". Visų pirma, nėra aišku ar „rinkos sandorių objektas" tai yra savarankiškas terminas ar tik Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse naudojamo termino „civilinės apyvartos objektas" sinonimas? Jei tai savarankiškas terminas, derėtų atskleisti jo turinį. Jei šis terminas yra sinonimas – jis nevartotinas, o vartotinas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekso terminas. Kita vertus, sunku suprasti kodėl vertintojai negali vertinti turto, kuris nėra „rinkos sandorių objektas" arba kuris nėra „civilinės apyvartos objektas". Žinoti turto vertę gali būti svarbu ir tuomet kai jis nėra civilinėje apyvartoje (pavyzdžiui, apdraudimo tikslu).

118. Projekto 2 straipsnio 9 dalyje pateikiamas „viešojo sektoriaus turto" apibrėžimas, ta apimtimi, kuria jam priskiriamas ir bet koks privačiam asmeniui priklausantis turtas, jei tik jo vertinimo užsakovas yra viešojo sektoriaus subjektas, ne tik iškraipo bendrinę šių žodžių prasmę, bet ir kelia grėsmę konstitucinei teisei į privatumo gerbimą ir apsaugą (pavyzdžiui, viešinant poliklinikos siekiamo išsinuomoti turto vertinimo ataskaitą arba mokesčių administratoriaus ar teismo užsakytą privačiam asmeniui priklausančio turto vertinimo ataskaitą).

119. Projekto 3 straipsnio 1 dalies redakcija sudaro prielaidas legaliai netgi paties žemiausio lygmens lokaliniais aktais (įmonės ar įstaigos vadovo ar netgi kurio nors kito jų įgalioto asmens

nustatytomis tvarkomis) daryti išimtis iš Tarptautiniuose vertinimo standartuose arba Europos vertinimo standartuose nustatytų taisyklių.

120.Projekto 3 straipsnio 2 dalyje numatyta minimali civilinės atsakomybės draudimo suma yra neprotinga ir neproporcinga tuo požiūriu, kad ji vienoda tiek pavieniams vertintojams, tiek kelias dešimtis darbuotojų turinčioms vertinimo veikla užsiimančioms įmonėms.

121.Tai, jog III skyriaus ir vieno iš dviejų jame esančių straipsnių (7 straipsnio) pavadinimai identiški, taip pat vertintina kaip klaida. Abejonių kelia ir tai ar Projekto reguliacinei daliai turint vos 10 straipsnių, juos apskritai tikslinga skirstyti į keturis skyrius.

122.Aiškinamajame rašte iš esmės pripažintas dabartinės vertinimo sistemos neveiksmingumas, kurį faktiškai nulėmė Vyriausybės įgaliotos institucijos gebėjimų stoka. Tad šiame kontekste visiškai neadekvačiai atrodo Projekto 7 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata, jog „*Vyriausybės įgaliota institucija rengia Tarptautinių vertinimo standartų ir Europos vertinimo standartų taikymo Lietuvoje rekomendacijas*".

123.Kaip rodo 23 metų vertinimo priežiūros praktika Lietuvoje, Vyriausybės įgaliota institucija nepajėgi rengti ir teikti tokių rekomendacijų. Tokias rekomendacijas gali rengti vertintojų bendruomenė, ir tokių rekomendacijų rengimas yra ne vienkartinis veiksmas, o nuoseklus procesas.

124.Kita vertus, EVS ir TVS yra praktiniam naudojimui pakankamai gerai priderinti dokumentai, tad lieka neaišku ką naujo gali duoti EVS ir TVS taikymo Lietuvoje rekomendacijos, nei kam jos bus reikalingos, jei viskas, ko reikia vertintojui, pasakyta originalių dokumentų tekstuose. Juo labiau, kad pagal Projektą šių rekomendacijų vertintojai laikytis neprivalės.

125.Iš Projekto 7 straipsnio 1 dalies 3 punkto neaišku kas turima omenyje nustatant, kad „*Vyriausybės įgaliota institucija savo nustatyta tvarka nagrinėja skundus dėl galimų šio įstatymo ir kitų teisės aktų, nustatančių reikalavimą atlikti vertinimą, nuostatų pažeidimų, išskyrus skundus dėl vertinimo ataskaitoje nustatytos vertės teisingumo*", t. y. konkrečiai yra neaišku ar: (a) šis skundų nagrinėjimas reiškiasi tik per administracinių nusižengimų teisenos taisykles, ar ir kažkokiomis kitomis formomis (tai ypač svarbu nustatant atitinkamų skundų nagrinėjimo terminus, kurie nėra tapatūs skundus nagrinėjant pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą ir ANK); (b) administracinė teisena gali būti pradedama išimtinai tik gautų skundų pagrindu?

126.Projekto 7 straipsnio 2 dalis skamba kaip kalambūras, pašmaikštavimas, pačių gairių kaip nerimto dokumento programavimas: „*Gairės viešojo sektoriaus subjektams taikomos be išimčių (įprastai) arba pagal taisyklę „laikykis arba paaiškink". Taisyklė „laikykis arba paaiškink" suprantama taip, kad nukrypimas nuo Gairių turi būti racionaliai pagrįstas ir paaiškintas*".

127.Juridinės technikos požiūriu šis reglamentavimas yra prieštaringas, nes tuo pat metu sakoma ir tai, jog „*Gairės viešojo sektoriaus subjektams taikomos be išimčių*" ir tai, kad jos taikomos „su išimtimis" – pagal taisyklę „*laikykis arba paaiškink*".

128.Projekto 9 straipsnio 1 ir 4 dalis pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintą teisę į nuosavybės neliečiamumą (detaliau apie tai žr. I šio dokumento dalyje).

129.Projekto 9 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad „*Tik informacinėje sistemoje esančios vertinimo ataskaitos gali būti naudojamos teisės aktuose, kuriuose nustatomas reikalavimas atlikti vertinimą, nustatytiems sprendimams priimti*", tačiau nenurodoma kokias pasekmes sukelia šios

taisyklės pažeidimas (ar nustatyti sprendimai savaime laikomi negaliojančiais? ar jie gali būti šiuo pagrindu tik nuginčyti suinteresuotų asmenų?).

130. Projekto 10 straipsnis, ta apimtimi kuria jis nesusijęs su viešojo sektoriaus turto vertinimu, yra beprasmiškas nes pagal jį skelbiama informacija negali būti panaudota jokiems reikšmingesniems sprendimams priimti (detaliau apie tai žr. I šio dokumento dalyje).

131. Kita vertus, Projekto 10 straipsnio 1 dalies 10 punktas (kartu su 9 punktu ir 2 straipsnio 9 dalimi) pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą (detaliau apie tai žr. I šio dokumento dalyje).

132. Projekto 11 straipsnio 3 dalies 2 punktas pažeidžia konstitucinį teisėtų lūkesčių principą ir riboja laisvo paslaugų judėjimo Europos Sąjungoje principo įgyvendinimo galimybes (detaliau apie tai žr. I šio dokumento dalyje).

Dokumentą elektroniniu parašu
pasirašė IRMANTA,KRIKŠČIŪNIENĖ
Data: 2023-01-03 13:03:52
Paskirtis: Pasirašymas
Vieta: Vilnius
Kontaktinė informacija:
+37069832761